

УДК 159.9.072.52

ФІЗІОГНОМІКА ЯК ОБ'ЄКТ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шеленкова Наталія Леонідівна,

к. психол. н, доцент,

Подгорна Тетяна Ігоріна,

студентка

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

shelenkova_nata@ukr.net

podgornatatyana18@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються теоретичні питання можливості використання невербальної інформації в практиці практичного психолога та інших сферах життєдіяльності. Аналізуються погляди вчених на особливості застосування спеціальних знань фізіогноміки. Робиться припущення, що психодіагностика особистості за допомогою фізіогномічних показників може бути дієвим методом психолога.

Ключові слова: психодіагностика, фізіогноміка, риси обличчя, невербальні засоби, характер.

Кожна людина — це унікальна особистість. Риси обличчя, невербальні сигнали, накопичений життєвий досвід дозволяє гіпотетично визначати особливості характеру. Однак, ідентифікація відбувається переважно на інтуїтивному рівні.

Дослідження кореляції зовнішності та характеру індивіда вивчає фізіогноміка, як один з психодіагностичних методів розуміння сутності особистості. За тлумачним словником Г. Шмідта, «фізіогноміка — це вчення

про існування взаємозв'язку між зовнішнім виглядом людини та її характером» [6]. За визначенням М. Поваляєвої, фізіогноміка – це вчення про вираження характеру людини в рисах обличчя й формах тіла; у широкому значенні – мистецтво тлумачення зовнішнього вигляду явищ, котрі спостерігаються [4]

Мистецтво читання особистості за морфологічними ознаками відоме з давніх часів, але психологічна ідентифікація обличчя була переважно на інтуїтивному рівні. На Заході це мистецтво поширилося в Стародавній Греції. Першим дослідником європейської фізіономіки був філософ Арістотель, який експериментально довів, що риси обличчя та міміка характеризують той чи інший тип людей. За рисами можна визначити характер людини, її інтелект й обдарованість. Він вважав, що обличчя – книга, в якій можна прочитати про сильні та слабкі риси характеру. Грецький філософ Гермес Трисмегіст ще 5 тисяч років тому висловив геніальну думку: «Що всередині, то і зовні» [2].

На теренах пострадянського простору зв'язок фізіогноміки з особливостями характеру активно досліджували такі вчені: В. М. Бехтерев, А. А. Бодальов, І. А. Сікорський, С. Л. Рубінштейн, Б. Г. Ананьєв, А. І. Леонтьєв, В. П. Зінченко, В. Б Шапарь, І. М. Сеченов та багато інших.

Якщо брати до уваги закордонних науковців, активно досліджували фізіогноміку та її зв'язок з характером: Е. Кречмер, П. Екман, К. Фрізен, Д. Мацумото, Е. Хол та інші [6]. Це свідчить про актуальність та зацікавленість вчених цією проблемою та вказує на перспективність досліджень зв'язку фізіогноміки з характером.

Сучасна фізіономіка заслуговує особливої уваги. Експериментально підтверджено, що за певними морфологічними ознаками ми можемо дізнатися про психофізіологічні особливості людини [7]. Навіть існують професії, в яких фахівець повинен володіти не тільки специфічними професійними знаннями та компетенціями, але й досвідом «читання обличчя» людини. До таких професій належать: психологи, дослідники, лікарі, юристи, адвокати, художники, криміналісти, письменники, а також менеджери по підборі персоналу.

Знання з фізіогноміки є актуальними в нашому інформаційному суспільстві як метод експрес-діагностики суб'єкта. Отримані дані з фізіогноміки компетентні працівники використовують в психології управління та профорієнтаційній роботі. Наприклад, «в США при оцінці кандидатів на пост керівника аналізують фото (в анфас та профіль), за спеціальними фізіогномічними таблицями, нараховують не менше 198 окремих ознак» [1]. Це досить складний метод. При цьому, 80% кандидатів не проходять перевірку на професійну придатність.

Для психолога обличчя людини є відображенням її внутрішнього світу, як додатковий психологічний анамнез, в процесі діагностики якого вивчаються риси обличчя, міміка людини. Це інформація для вибору тактики роботи з досліджуваним, визначення його психічних особливостей, варіювання наявних в резерві технік впливу, вибору відповідних методів дослідження клієнта [3].

Якщо інформація, що надходить невербальним каналом, суперечить інформації, отриманій із вербального, необхідно довіряти невербальним засобам спілкування, оскільки вони більше зумовлені підсвідомістю. Це підтверджується й дослідженнями професора Альберта Мерабіан, який стверджує, що найважливішу роль у спілкуванні відіграють три основні фактори, частка яких ділиться так: – що ми говоримо – 7%; – як ми говоримо – 38%; – мова нашого тіла – 55%.

«Сучасні фізіогномісти вважають, що будь-яка зміна в рисах обличчя пов'язана зі значними внутрішніми та емоційними зрушеннями» [5]. Однак, правильне трактування фізіогномічних даних є копіткою працею, потрібно враховувати комплекс факторів й намагатися уникнути каузальної атрибуції.

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що фізіогноміка як мистецтво визначення кореляції зовнішності особистості та характерологічних особливостей, не втратила свого значення і сьогодні, хоча недостатня обґрунтованість фізіогномічних теорій зумовила скептичне ставлення до них вітчизняних учених. Тому й донині вчені та практики недооцінюють важливість

уміння «читати» й розуміти людську психіку, і, як психодіагностичний метод, фізіогноміка потребує вивчення та практичних розробок.

Список літератури

1. Эжен Ледо Тайна характера. Чтение характера по лицу. Харьков Издательство: Фолио, 1996. 55 с.
2. Куай Ч. Как научиться читать по лицам. Издательство Астрель М., 2003. С.15-20.
3. М. Фуфлер. Искусство чтения по лицу / Пер.с англ.П.А Самсонов. Мн.:ООО «Попури», 2004. С. 87-95.
4. Невербальные средства общения / под ред. М.А. Поваляевой. Ростов н/Д. : Феникс, 2004. 352 с.
5. Обозов Н. Н. Психологія міжособистісних відношень. Київ: Либідь, 1990. 192 с.
6. Шапарь В. Б. Как читать человека по лицу, почерку, позе, мимике, жестам. Харьков: Клуб семейного досуга, 2009. 332 с.
7. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика и ее методы: познание людей по внешнему облику. Методическое пособие в 2 ч. К., 1990. ч.1. 131 с.